

Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Επισκόπηση της διαχείρισης των πληροφοριών στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

(2010/C 355/03)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Έχοντας υπόψη τη συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 16,

Έχοντας υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 8,

Έχοντας υπόψη την οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽¹⁾,

Έχοντας υπόψη το αίτημα γνωμοδότησης σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽²⁾, και ιδίως το άρθρο 41.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στις 20 Ιουλίου 2010, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «Επισκόπηση της διαχείρισης των πληροφοριών στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» (στο εξής η «ανακοίνωση») ⁽³⁾. Η ανακοίνωση εστάλη στον ΕΕΠΔ για γνωμοδότηση.
2. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι ζητήθηκε η γνώμη του από την Επιτροπή. Ήδη πριν από την έκδοση της ανακοίνωσης, ο ΕΕΠΔ είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει άτυπα σχόλια. Πολλά από αυτά ελήφθησαν υπόψη στην τελική έκδοση του εγγράφου.

Σκοπός και πεδίο εφαρμογής της ανακοίνωσης

3. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τον σκοπό της ανακοίνωσης, ο οποίος συνίσταται στο να γίνει «για πρώτη φορά, πλήρης επισκόπηση των μέτρων που έχουν ληφθεί, είναι υπό εφαρμογή ή υπό εξέταση σε επίπεδο ΕΕ για τη συλλογή, αποθήκευση και διασυννοριακή ανταλλαγή πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα για λόγους καταστολής ή για τη διαχείριση της μετανάστευσης» ⁽⁴⁾. Στόχος του εγγράφου είναι επίσης να προσφέρει στους πολίτες μια επισκόπηση σχετικά με το είδος των πληροφοριών που συλλέγονται, αποθηκεύονται και ανταλλάσσονται σχετικά με αυτούς, για ποιον σκοπό και από ποιον. Επιπλέον, σύμφωνα με την Επιτροπή, η ανακοίνωση αποτελεί επίσης ένα διαφανές εργαλείο αναφοράς για τους

ενδιαφερόμενους φορείς που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε συζήτηση για τη μελλοντική κατεύθυνση της πολιτικής της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα. Με τον τρόπο αυτό, η παρούσα ανακοίνωση συμβάλλει στην έναρξη ενός τεκμηριωμένου διαλόγου με όλους τους ενδιαφερόμενους για τη χάραξη των σχετικών πολιτικών.

4. Πιο συγκεκριμένα, η ανακοίνωση αναφέρει ότι διευκρινίζεται ο κύριος σκοπός των μέσων αυτών, η διάρθρωσή τους, τα είδη προσωπικών δεδομένων που καλύπτουν, «αναφέρονται οι αρχές που έχουν πρόσβαση στα δεδομένα αυτά» ⁽⁵⁾, καθώς και οι διατάξεις που διέπουν την προστασία και τη διατήρηση των δεδομένων. Επίσης, το παράρτημα I περιλαμβάνει ορισμένα παραδείγματα για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν στην πράξη τα εν λόγω μέσα.
5. Επιπλέον, το έγγραφο ορίζει τις γενικές αρχές («Ουσιαστικές αρχές» και «Αρχές σχετικές με τη διαδικασία») που προτιμάται να ακολουθήσει η Επιτροπή κατά τη μελλοντική ανάπτυξη μέσων για τη συλλογή, αποθήκευση και ανταλλαγή δεδομένων. Στην ενότητα «Ουσιαστικές αρχές», η ανακοίνωση ορίζει τις αρχές αυτές ως διαφύλαξη θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αναγκαιότητα, επικουρικότητα και ορθή διαχείριση κινδύνου. Στις «Αρχές σχετικές με τη διαδικασία» συγκαταλέγονται το κόστος-αποτελεσματικότητα, ο σχεδιασμός πολιτικής από τη βάση, η σαφής κατανομή των αρμοδιοτήτων και οι ρήτρες επανεξέτασης και λήξης ισχύος.
6. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, οι αρχές αυτές θα εφαρμοσθούν κατά την αξιολόγηση των υφιστάμενων μέσων. Η υιοθέτηση αυτής της — βασισμένης σε αρχές — προσέγγισης για την ανάπτυξη και αξιολόγηση των πολιτικών αναμένεται, κατά την άποψη της Επιτροπής, να ενισχύσει τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων και μελλοντικών μέσων κατά τρόπο που να σέβεται πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών.

Στόχος της γνωμοδότησης του ΕΕΠΔ

7. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι η ανακοίνωση συνιστά ένα σημαντικό έγγραφο που προσφέρει μια πλήρη επισκόπηση των υφιστάμενων και (πιθανών) μελλοντικών μέσων για την ανταλλαγή δεδομένων στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Περιλαμβάνει μια ανάλυση των ενοτήτων 4.2.2 (Διαχείριση της ροής πληροφοριών) και 5.1 (Ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων) του Προγράμματος της Στοκχόλμης ⁽⁶⁾. Πρόκειται μάλιστα να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη μελλοντική ανάπτυξη του συγκεκριμένου τομέα και, γι' αυτόν

⁽¹⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽²⁾ ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1.

⁽³⁾ COM(2010) 385 τελικό.

⁽⁴⁾ Σελίδα 3 της ανακοίνωσης.

⁽⁵⁾ Όσον αφορά τη συγκεκριμένη παράγραφο, ο ΕΕΠΔ πιστεύει ότι η διατύπωση «διευκρινίζεται ότι (...) αναφέρονται οι αρχές που έχουν πρόσβαση στα δεδομένα αυτά» μπορεί να είναι παραπλανητική, εφόσον η ανακοίνωση ούτε περιλαμβάνει τέτοιου είδους καταλόγους ούτε και παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με τις εν λόγω αρχές. Παραπέμπει απλώς στις κατηγορίες ατόμων και αρχών που έχουν πρόσβαση σε δεδομένα.

⁽⁶⁾ Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες, έγγραφο του Συμβουλίου 5731/2010, 3.3.2010.

ακριβώς το λόγο, ο ΕΕΠΔ κρίνει σκόπιμο να σχολιάσει τα διάφορα επιμέρους στοιχεία της ανακοίνωσης, παρά το γεγονός ότι αυτό καθεαυτό το κείμενο της ανακοίνωσης δεν θα αλλάξει.

8. Ο ΕΕΠΔ σκοπεύει να προτείνει μερικές συμπληρωματικές ιδέες που πρέπει κατά τη γνώμη του να ληφθούν υπόψη κατά την περαιτέρω ανάπτυξη του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Η παρούσα γνωμοδότηση ορίζει κάποιες ιδέες που έχουν ήδη προταθεί μέσω της γνωμοδότησης του ΕΕΠΔ της 10ης Ιουλίου 2009 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην υπηρεσία των πολιτών⁽⁷⁾, καθώς και σε άλλες γνωμοδοτήσεις και σχόλια. Στη γνωμοδότηση αναλύονται επίσης απόψεις που έχουν διατυπωθεί και σε προηγούμενες περιστάσεις. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να γίνει επίσης μνεία της έκθεσης για το μέλλον της ιδιωτικής ζωής, που εκδόθηκε από την ομάδα εργασίας του άρθρου 29 και την ομάδα εργασίας «Αστυνομία και Δικαιοσύνη» την 1η Δεκεμβρίου 2009. Η εν λόγω έκθεση, που συνιστά κοινή συνεισφορά στη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το νομικό πλαίσιο για τα θεμελιώδη δικαιώματα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, και έχει υποστηριχθεί από τον ΕΕΠΔ, παρείχε σημαντικές κατευθύνσεις ως προς το μέλλον της προστασίας δεδομένων, οι οποίες ισχύουν και για την ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Πλαίσιο της γνωμοδότησης

9. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την ανακοίνωση ως απάντηση στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου⁽⁸⁾ για την ανάπτυξη μέσω διαχείρισης των πληροφοριών σε επίπεδο της ΕΕ σύμφωνα με τη στρατηγική της ΕΕ για τη διαχείριση των πληροφοριών, και για τον προβληματισμό σχετικά με την ανάγκη ευρωπαϊκού προτύπου ανταλλαγής πληροφοριών.
10. Επιπλέον, ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι η ανακοίνωση πρέπει επίσης να θεωρείται απάντηση στο προαναφερθέν Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, στο οποίο γίνεται λόγος για την ανάγκη συνεκτικότητας και παγίωσης κατά την ανάπτυξη της ανταλλαγής πληροφοριών στον τομέα της εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, η ενότητα 4.2.2 του Προγράμματος της Στοκχόλμης καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει την ανάγκη ανάπτυξης ενός ευρωπαϊκού προτύπου ανταλλαγής πληροφοριών βάσει της αξιολόγησης των υφιστάμενων μέσων, συμπεριλαμβανομένου του πλαισίου Prüm και της λεγόμενης σουηδικής απόφασης-πλαισίου. Οι εν λόγω αξιολογήσεις θα βοηθούσαν στο να διαπιστωθεί εάν τα μέσα αυτά λειτουργούν όπως είχε προβλεφθεί αρχικά και εάν ανταποκρίνονται στους σκοπούς της στρατηγικής για τη διαχείριση των πληροφοριών.
11. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν σκόπιμο να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης παραπέμπει σε

ένα ισχυρό καθεστώς προστασίας δεδομένων ως βασική προϋπόθεση της στρατηγικής της ΕΕ για τη διαχείριση των πληροφοριών. Η ισχυρή αυτή έμφαση στην προστασία δεδομένων είναι απόλυτα σύμφωνη με τη συνθήκη της Λισσαβόνας η οποία, όπως έχει ήδη αναφερθεί, περιλαμβάνει μια γενική διάταξη σχετικά με την προστασία δεδομένων που εγγυάται στον καθένα — ακόμη και σε πολίτες τρίτων χωρών — τη διεκδίκηση του δικαιώματος της προστασίας δεδομένων ενώπιον δικαστή, και υποχρεώνει το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να θεσπίσουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων.

12. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει επίσης την απαίτηση της στρατηγικής για τη διαχείριση των πληροφοριών, η οποία προβλέπει ότι όλα τα νέα νομοθετικά μέτρα που θα διευκόλυναν την αποθήκευση και ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων θα προτείνονται μόνο εφόσον η αναγκαιότητά τους αποδεικνύεται με συγκεκριμένα στοιχεία. Ο ΕΕΠΔ έχει υποστηρίξει την προσέγγιση αυτή μέσω διαφόρων γνωμοδοτήσεων επί νομοθετικών προτάσεων που αφορούν τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, π.χ. σχετικά με το SIS δεύτερης γενιάς⁽⁹⁾, την πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο Eurodac⁽¹⁰⁾, την αναθεώρηση των κανονισμών Eurodac και Δουβλίνου⁽¹¹⁾, την ανακοίνωση της Επιτροπής για το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης⁽¹²⁾ και το PNR⁽¹³⁾.
13. Είναι πράγματι αναγκαίο να αξιολογηθούν όλα τα υφιστάμενα μέσα για την ανταλλαγή πληροφοριών προτού να προταθούν νέα. Η ανάγκη αυτή καθίσταται ακόμα πιο επιτακτική εάν αναλογιστεί κανείς ότι το υφιστάμενο πλαίσιο συνιστά ένα πολύπλοκο σύνολο διαφορετικών μέσων και συστημάτων, ορισμένα εκ των οποίων έχουν μόλις πρόσφατα εφαρμοστεί με αποτέλεσμα να μη μπορεί ακόμη να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητά τους, ενώ κάποια βρίσκονται σε διαδικασία εφαρμογής και άλλα δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί νομοθετικά.
14. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι η Επιτροπή κάνει μια σαφή σύνδεση και με άλλα εγχειρήματα που έχει η ίδια ξεκινήσει για την ορθή καταγραφή και αξιολόγηση του εν λόγω τομέα, σε συνέχεια του Προγράμματος της Στοκχόλμης.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της 19ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με τρεις προτάσεις που αφορούν το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II).

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της 7ης Οκτωβρίου 2009 σχετικά με τις προτάσεις που αφορούν την πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο Eurodac.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της 18ης Φεβρουαρίου 2009 σχετικά με την πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. [...] (για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή άπατρι), και γνωμοδότηση της 18ης Φεβρουαρίου 2009 σχετικά με την πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή άπατρι.

⁽¹²⁾ Βλ. υποσημείωση 6.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της 20ής Δεκεμβρίου 2007 όσον αφορά το σχέδιο πρότασης απόφασης-πλαισίου του Συμβουλίου για τη χρήση των δεδομένων των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών (PNR) με σκοπό την επιβολή του νόμου.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της 10ης Ιουλίου 2009 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην υπηρεσία των πολιτών.

⁽⁸⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη στρατηγική της ΕΕ για τη διαχείριση των πληροφοριών όσον αφορά την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ, Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, 30.11.2009.

15. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του ιδίως για το εγχείρημα «χαρτογράφησης των πληροφοριών» που εγκαινιάστηκε από την Επιτροπή τον Ιανουάριο του 2010 και υλοποιείται σε στενή συνεργασία με την ομάδα για το έργο της χαρτογράφησης των πληροφοριών, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών της ΕΕ και της ΕΖΕΣ, την Europol, την Eurojust, τον Frontex και τον ΕΕΠΔ ⁽¹⁴⁾. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση, η Επιτροπή έχει μάλιστα ως στόχο να παρουσιάσει τα αποτελέσματα του εγχειρήματος «χαρτογράφησης των πληροφοριών» στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εντός του 2010. Ως επόμενο βήμα, σκοπεύει επίσης να εκδώσει ανακοίνωση σχετικά με το ευρωπαϊκό πρότυπο ανταλλαγής πληροφοριών.
16. Κατά την άποψη του ΕΕΠΔ, η σαφής σύνδεση μεταξύ της ανακοίνωσης και της «χαρτογράφησης των πληροφοριών» είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη, καθώς πρόκειται για αλληλένδετα στοιχεία. Είναι βέβαια ακόμη πολύ νωρίς να αξιολογηθεί το αποτέλεσμα των εγχειρημάτων αυτών και, γενικότερα, των συζητήσεων σχετικά με το ευρωπαϊκό πρότυπο ανταλλαγής πληροφοριών (μέχρι στιγμής το «εγχείρημα της χαρτογράφησης» έχει παρουσιαστεί από την Επιτροπή ως «εγχείρημα καταγραφής»). Ο ΕΕΠΔ θα συνεχίσει να παρακολουθεί το έργο αυτό. Υπογραμμίζει επίσης, ήδη από τώρα, την ανάγκη να αναπτυχθούν συνέργειες και να αποφευχθούν ενδεχόμενες σοβαρές αποκλίσεις ως προς τα συμπεράσματα από το σύνολο των εγχειρημάτων της Επιτροπής στο πλαίσιο των συζητήσεων σχετικά με το ευρωπαϊκό πρότυπο ανταλλαγής πληροφοριών.
17. Επιπλέον, ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να αναφερθεί στην υπό εξέλιξη αναθεώρηση του πλαισίου προστασίας δεδομένων, και ιδίως στην πρόθεση της Επιτροπής να προτείνει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την προστασία δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.
18. Ως προς αυτό, ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι η Επιτροπή παραπέμπει — μέσω της ενότητας «Διαφύλαξη θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» — στο άρθρο 16 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο παρέχει τη νομική βάση για τη θέσπιση ενός τέτοιου ολοκληρωμένου συστήματος προστασίας δεδομένων. Επισημαίνει επίσης, στο συγκεκριμένο πλαίσιο, ότι η ανακοίνωση αναφέρει ότι δεν προβαίνει σε ανάλυση ειδικών διατάξεων προστασίας δεδομένων των υπό συζήτηση μέσων δεδομένου ότι, βάσει του προαναφερθέντος άρθρου 16, η Επιτροπή επεξεργάζεται πλέον ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην ΕΕ. Ο ΕΕΠΔ ευελπιστεί ότι το εν λόγω πλαίσιο θα προβλέπει και μια καλή επισκόπηση των υφιστάμενων και ενδεχόμενων αντικρουόμενων σχεδίων προστασίας δεδομένων και ότι η Επιτροπή θα βασιστεί σε μια τέτοια επισκόπηση για περαιτέρω λήψη αποφάσεων.
19. Τέλος, παρά την ικανοποίησή του όσον αφορά τους στόχους και το κύριο περιεχόμενο της ανακοίνωσης, ο ΕΕΠΔ υπογραμμίζει επίσης ότι το εν λόγω έγγραφο πρέπει να θεωρείται απλώς

ένα πρώτο βήμα της διαδικασίας αξιολόγησης, το οποίο θα συμπληρωθεί από περαιτέρω συγκεκριμένα μέτρα, το αποτέλεσμα των οποίων πρέπει να είναι μια πλήρης, ολοκληρωμένη και σωστά διαρθρωμένη πολιτική της ΕΕ για την ανταλλαγή και διαχείριση των πληροφοριών.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Περιορισμένος σκοπός

20. Στο κείμενο της ανακοίνωσης, η Επιτροπή αναφέρεται στην αρχή του περιορισμένου σκοπού ως «βασικό στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη στα περισσότερα μέσα τα οποία αφορά η παρούσα ανακοίνωση».
21. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την έμφαση που δίδεται από την ανακοίνωση στην αρχή του περιορισμένου σκοπού, η οποία ορίζει ότι οι σκοποί για τους οποίους συλλέγονται τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να ορίζονται με σαφήνεια πριν από τη χρονική στιγμή της συλλογής τους, και ότι τα δεδομένα δεν πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία για σκοπούς άλλους από τους αρχικούς. Οποιαδήποτε απόκλιση από την αρχή του περιορισμένου σκοπού πρέπει να γίνεται κατ'εξαιρεση, μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις και με τις απαραίτητες νομικές, τεχνικές και άλλες εγγυήσεις.
22. Ωστόσο, ο ΕΕΠΔ εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι η ανακοίνωση περιγράφει τη θεμελιώδη αυτή αρχή για την προστασία των δεδομένων ως βασικό στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη μόνο «στα περισσότερα μέσα τα οποία αφορά η παρούσα ανακοίνωση». Επίσης, στη σελίδα 22, η ανακοίνωση κάνει λόγο για τα SIS, SIS II και VIS και αναφέρει ότι «εξαιρουμένων αυτών των κεντρικών συστημάτων πληροφοριών, ο περιορισμός του σκοπού φαίνεται να αποτελεί βασικό παράγοντα στον σχεδιασμό των μέτρων διαχείρισης πληροφοριών στο επίπεδο της ΕΕ».
23. Η διατύπωση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι υποδηλώνει ότι η εν λόγω αρχή δεν έχει αποτελέσει βασικό στοιχείο σε όλες τις περιπτώσεις και για όλα τα συστήματα και μέσα που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών στην ΕΕ. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί ως προς την αρχή αυτή είναι πιθανοί και ενδέχεται να είναι και απαραίτητοι, όπως αναγνωρίζεται από το άρθρο 13 της οδηγίας 95/46/EK και το άρθρο 3 παράγραφος 2 της απόφασης-πλασίου 2008/977/ΔΕΥ ⁽¹⁵⁾. Ωστόσο, πρέπει υποχρεωτικά να διασφαλίζεται ότι οποιοδήποτε νέο μέσο σχετικό με την ανταλλαγή πληροφοριών στην ΕΕ προτείνεται και εγκρίνεται μόνο εφόσον έχει ληφθεί δεόντως υπόψη η αρχή του περιορισμένου σκοπού και ότι οι τυχόν εξαιρέσεις και περιορισμοί ως προς την εν λόγω αρχή αποφασίζονται κατά περίπτωση και μετά από ενδελεχή εξέταση. Αυτό ισχύει και για τα συστήματα SIS, SIS II και VIS.

⁽¹⁴⁾ Το λειτουργικό πεδίο εφαρμογής του εγχειρήματος είναι αντίστοιχο του πεδίου εφαρμογής της συνηθισμένης απόφασης-πλασίου (απόφαση-πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ του Συμβουλίου), ήτοι ανταλλαγή πληροφοριών για τη διερεύνηση και τη συλλογή στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις.

⁽¹⁵⁾ «Η περαιτέρω επεξεργασία για άλλον σκοπό επιτρέπεται εφόσον: α) η επεξεργασία αυτή δεν είναι ασύμβατη προς τον σκοπό για τον οποίο έχουν συλλεγεί τα δεδομένα· β) οι αρμόδιες αρχές είναι εξουσιοδοτημένες να επεξεργάζονται τα εν λόγω δεδομένα σύμφωνα με τις νομοθετικές διατάξεις που ισχύουν για αυτόν τον άλλο σκοπό· και γ) η εν λόγω επεξεργασία είναι απαραίτητη και ανάλογη προς τον σκοπό αυτόν».

24. Οποιαδήποτε άλλη πρακτική θα αντέβαινε στο άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης και στη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων [π.χ. οδηγία 95/46/ΕΚ, κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 ή απόφαση-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ], καθώς και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η μη τήρηση της αρχής περιορισμένου σκοπού ενδέχεται επίσης να οδηγήσει στη λεγόμενη «υφέρπουσα διεύρυνση των λειτουργιών» των συστημάτων αυτών ⁽¹⁶⁾.

Αναγκαιότητα και αναλογικότητα

25. Η ανακοίνωση (στη σελίδα 25) κάνει λόγο για τις απαιτήσεις που ορίζονται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όσον αφορά τη «δοκιμασία αναλογικότητας» και αναφέρει ότι «σε όλες τις μελλοντικές προτάσεις της, η Επιτροπή θα αξιολογεί τις αναμενόμενες επιπτώσεις της πρωτοβουλίας στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των προσώπων και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και θα καθορίζει τον λόγο για τον οποίο είναι αναγκαίες οι επιπτώσεις αυτές και τον λόγο για τον οποίο η προτεινόμενη λύση είναι ανάλογη προς τον νόμιμο σκοπό της διατήρησης της εσωτερικής ασφάλειας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της πρόληψης του εγκλήματος ή της διαχείρισης της μετανάστευσης».

26. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τις προαναφερθείσες δηλώσεις καθώς έχει επίσης επιμείνει στο γεγονός ότι οι αρχές της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας πρέπει να κατισχύουν κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα υφιστάμενα και νέα συστήματα συλλογής και ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων. Εάν αναλογιστεί κανείς τις ενδεχόμενες μελλοντικές προοπτικές, το στοιχείο αυτό καθίσταται σημαντικό και στο πλαίσιο του τρέχοντος προβληματισμού σχετικά με την τελική διαμόρφωση της στρατηγικής της ΕΕ για τη διαχείριση των πληροφοριών και του ευρωπαϊκού προτύπου ανταλλαγής πληροφοριών.

27. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι, ανεξαρτήτως της διατύπωσης που χρησιμοποιεί η Επιτροπή για να αναφερθεί στην αρχή του περιορισμένου σκοπού (βλ. παραγράφους 20-22 της παρούσας γνωμοδότησης), σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα, η Επιτροπή δεσμεύεται για την εξέταση όλων των μελλοντικών προτάσεών της από την άποψη των επιπτώσεων στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των προσώπων και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

28. Δεδομένων των προαναφερθέντων, ο ΕΕΠΔ υπογραμμίζει το γεγονός ότι όλες αυτές οι απαιτήσεις σχετικά με την αναλογικότητα και την αναγκαιότητα απορρέουν από την υφιστάμενη ευρωπαϊκή νομοθεσία (και ιδίως από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που αποτελεί πλέον μέρος του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ) και από την καθιερωμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Με άλλα λόγια, η ανακοίνωση δεν κομίζει νέα στοιχεία. Αντίθετα, κατά την άποψη του ΕΕΠΔ, η ανακοίνωση δεν θα έπρεπε απλώς να επαναλαμβάνει τις εν λόγω απαιτήσεις, αλλά να προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα και μηχανισμούς που θα διασφάλιζαν ότι τόσο η αναγκαιότητα όσο και η αναλογικότητα τηρούνται και εφαρμόζονται στην πράξη σε όλες τις προτάσεις που έχουν

επιπτώσεις στα δικαιώματα των προσώπων. Η αξιολόγηση της επίπτωσης στην ιδιωτική ζωή, για την οποία γίνεται λόγος στις παραγράφους 38-41, θα μπορούσε να αποτελεί ένα κατάλληλο εργαλείο για τον σκοπό αυτό. Επίσης, η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να καλύπτει όχι μόνο τις νέες προτάσεις αλλά και τα υφιστάμενα συστήματα και μηχανισμούς.

29. Επιπλέον, ο ΕΕΠΔ επωφελείται επίσης της ευκαιρίας για να τονίσει ότι κατά την εξέταση της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τη διαχείριση των πληροφοριών, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στην εξισορρόπηση μεταξύ της προστασίας δεδομένων και της επιβολής του νόμου. Η εξισορρόπηση αυτή δεν σημαίνει ότι στο όνομα της προστασίας των δεδομένων δεν θα μπορούν π.χ. να χρησιμοποιηθούν πληροφορίες που είναι αναγκαίες για τη διαλεύκανση ενός εγκλήματος. Σύμφωνα με τους κανόνες προστασίας των δεδομένων ⁽¹⁷⁾, όλες οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες για έναν τέτοιο σκοπό μπορούν να χρησιμοποιούνται.

Η αντικειμενική και ολοκληρωμένη αξιολόγηση πρέπει επίσης να αναδεικνύει αδυναμίες και προβλήματα

30. Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης προβλέπει την αντικειμενική και ολοκληρωμένη αξιολόγηση όλων των μέσων και συστημάτων που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο ΕΕΠΔ, ασφαλώς, υποστηρίζει απόλυτα μια τέτοια προσέγγιση.

31. Η ανακοίνωση δεν φαίνεται πάντως, από την άποψη αυτή, τόσο ισορροπημένη. Μοιάζει να δίνει προτεραιότητα, τουλάχιστον με βάση αριθμητικά στοιχεία και στατιστικές, σε εκείνα τα μέσα που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά με το πέρασ του χρόνου και θεωρούνται «επιτυχίες» (π.χ. αριθμός επιτυχών αναζητήσεων στο SIS και στο Eurodac). Ο ΕΕΠΔ δεν αμφισβητεί την εν γένει επιτυχία των συστημάτων αυτών. Ωστόσο, αναφέρει ενδεικτικά ότι οι εκθέσεις δραστηριοτήτων της κοινής εποπτικής αρχής για το SIS ⁽¹⁸⁾ δείχνουν ότι, σε έναν διόλου ευκαταφρόνητο αριθμό υποθέσεων, οι ειδοποιήσεις στο SIS ήταν είτε ανακριβείς ως προς τις ημερομηνίες και την ορθογραφία είτε λανθασμένες, γεγονός που οδήγησε (ή μπορούσε να έχει οδηγήσει) σε αρνητικές συνέπειες για τα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Τέτοιου είδους πληροφορίες απουσιάζουν από την ανακοίνωση.

32. Ο ΕΕΠΔ θα συνιστούσε στην Επιτροπή να επανεξετάσει τη συγκεκριμένη προσέγγιση που υιοθετείται από την ανακοίνωση. Ο ΕΕΠΔ προτείνει η μελλοντική δραστηριότητα σχετικά με τη διαχείριση των πληροφοριών να περιλαμβάνει και την υποβολή στοιχείων σχετικά με τυχόν αποτυχίες και αδυναμίες — όπως π.χ. ο αριθμός των ανθρώπων που αδικώς συνελήφθησαν ή ταλαιπωρήθηκαν με οποιονδήποτε τρόπο κατόπιν λανθασμένης αναζήτησης στο σύστημα — ώστε να διασφαλίζεται η ζητούμενη ισορροπία.

33. Για παράδειγμα, ο ΕΕΠΔ προτείνει τα στοιχεία σχετικά με τις αναζητήσεις στο SIS/Sirene (παράρτημα 1) να συμπληρώνονται με αναφορά στο έργο που διεξάγεται από την κοινή εποπτική αρχή σχετικά με την αξιοπιστία και την ακρίβεια των ειδοποιήσεων.

⁽¹⁶⁾ Βλ. ειδικότερα γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με τις προτάσεις που αφορούν την πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο Eurodac, όπως αναφέρεται στην υποσημείωση 10.

⁽¹⁷⁾ Βλ. π.χ. γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ για το ευρωπαϊκό PNR, για την οποία γίνεται λόγος στην υποσημείωση 13.

⁽¹⁸⁾ Βλ. 7η και 8η έκθεση δραστηριοτήτων της κοινής εποπτικής αρχής για το SIS στη διεύθυνση <http://www.schengen-jsa.dataprotection.org/>, και συγκεκριμένες ενότητες των άρθρων 96 και 99 της σύμβασης Σένγκεν.

Λογοδοσία

34. Στην ενότητα «Αρχές σχετικές με τη διαδικασία» (σελίδες 26-27), η ανακοίνωση αναφέρεται στην αρχή της «σαφούς κατανομής των αρμοδιοτήτων», ιδίως σε ό,τι αφορά το θέμα του αρχικού σχεδιασμού των δομών διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό, η ανακοίνωση αναφέρεται στα προβλήματα με το σχέδιο SIS II και στις μελλοντικές αρμοδιότητες του οργανισμού ΤΠ.
35. Ο ΕΕΠΔ επωφελείται επίσης της ευκαιρίας για να τονίσει τη σημασία της αρχής της «λογοδοσίας», η οποία θα πρέπει να εφαρμόζεται και στον τομέα της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον σχεδιασμό της νέας και πιο εξελιγμένης πολιτικής της ΕΕ για την ανταλλαγή δεδομένων και τη διαχείριση των πληροφοριών. Η αρχή αυτή αποτελεί αντικείμενο των συζητήσεων για το μέλλον του ευρωπαϊκού πλαισίου προστασίας δεδομένων, ως εργαλείο για την περαιτέρω ενθάρρυνση των υπευθύνων επεξεργασίας δεδομένων να περιορίσουν τον κίνδυνο μη συμμόρφωσης μέσω της εφαρμογής κατάλληλων μηχανισμών για την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων. Η λογοδοσία προϋποθέτει τη θέσπιση, εκ μέρους των υπευθύνων επεξεργασίας των δεδομένων, εσωτερικών μηχανισμών και συστημάτων ελέγχου που να διασφαλίζουν συμμόρφωση και να παρέχουν στοιχεία — όπως εκθέσεις ελέγχου — ώστε η συμμόρφωση αυτή να καταδεικνύεται στους εξωτερικούς ενδιαφερόμενους, συμπεριλαμβανομένων των εποπτικών αρχών ⁽¹⁹⁾. Ο ΕΕΠΔ έχει επίσης τονίσει την ανάγκη θέσπισης τέτοιων μέτρων στις γνωμοδοτήσεις του για το VIS και το SIS II το 2005.

«Προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό»

36. Η Επιτροπή αναφέρεται στην έννοια της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό» στη σελίδα 25 της ανακοίνωσης (στην ενότητα «Ουσιαστικές αρχές: Διαφύλαξη θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»), όπου ορίζεται ότι «κατά τον σχεδιασμό νέων μέσων που βασίζονται στη χρήση της τεχνολογίας των πληροφοριών, η Επιτροπή θα επιδιώξει να ακολουθήσει την προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη την προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό (“privacy by design”)».
37. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την αναφορά στη εν λόγω έννοια ⁽²⁰⁾, η οποία αναπτύσσεται τώρα εν γένει για τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, και πρέπει επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας ⁽²¹⁾.

⁽¹⁹⁾ Βλ. ομιλία του ΕΕΠΔ στη σύνοδο των ευρωπαίων υπευθύνων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, Πράγα, 29 Απριλίου 2010.

⁽²⁰⁾ Σχετικά με την προστασία της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό, βλ. γνωμοδότηση της 18ης Μαρτίου 2010 για την προώθηση της εμπιστοσύνης στην κοινωνία της πληροφορίας μέσω της μέριμνας για την προστασία των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, και γνωμοδότηση της 22ας Ιουλίου 2009 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής που αφορά σχέδια δράσης για την εξάπλωση των Ευφώνων Συστημάτων Μεταφορών στην Ευρώπη και την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του πλαισίου για την εξάπλωση των Ευφώνων Συστημάτων Μεταφορών στον τομέα των οδικών μεταφορών και για τις διαπαφές με άλλους τρόπους μεταφοράς.

⁽²¹⁾ Στη γνωμοδότησή του επί της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, ο ΕΕΠΔ πρότεινε να προβλέπεται νομική υποχρέωση των υπευθύνων ανάπτυξης και των χρηστών των συστημάτων πληροφοριών για την ανάπτυξη και χρήση συστημάτων που να λαμβάνουν υπόψη τη αρχή της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό».

Εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία δεδομένων

38. Ο ΕΕΠΔ είναι πεπεισμένος ότι η εν λόγω ανακοίνωση αποτελεί μια καλή ευκαιρία να αναπτυχθεί περισσότερο ο προβληματισμός σχετικά με το τι θα πρέπει να σημαίνει πραγματικά μια «εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία δεδομένων».
39. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι ούτε οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές που περιγράφονται στην ανακοίνωση ούτε οι κατευθυντήριες γραμμές για τις εκτιμήσεις επιπτώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽²²⁾ προσδιορίζουν το ζήτημα αυτό ούτε και το καθιστούν απαίτηση των σχετικών πολιτικών.
40. Κατά συνέπεια, ο ΕΕΠΔ συνιστά να διενεργείται για τα μελλοντικά μέσα μια πιο ειδική και αυστηρή εκτίμηση επιπτώσεων όσον αφορά την ιδιωτική ζωή και την προστασία δεδομένων, είτε ως ξεχωριστή εκτίμηση είτε στο πλαίσιο της εκτίμησης επιπτώσεων για τα γενικά θεμελιώδη δικαιώματα. Πρέπει να αναπτυχθούν ειδικοί δείκτες και χαρακτηριστικά που να διασφαλίζουν ότι κάθε πρόταση που έχει επιπτώσεις στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία δεδομένων υποβάλλεται σε ενδελεχή εξέταση. Ο ΕΕΠΔ προτείνει επίσης να υπαχθεί το συγκεκριμένο θέμα στις τρέχουσες εργασίες για το ολοκληρωμένο πλαίσιο προστασίας δεδομένων.
41. Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο στο συγκεκριμένο πλαίσιο να αναφερθούμε στο άρθρο 4 της σύστασης RFID ⁽²³⁾, μέσω του οποίου η Επιτροπή καλούσε τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι ο κλάδος, σε συνεργασία με τους σχετικούς ενδιαφερόμενους από την κοινωνία των πολιτών, θα αναπτύξει ένα πλαίσιο για εκτιμήσεις των επιπτώσεων ως προς την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων. Το ψήφισμα της Μαδρίτης, που εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2009 από τη διεθνή διάσκεψη των υπευθύνων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, ενθάρρυνε τη διενέργεια τέτοιων εκτιμήσεων επιπτώσεων πριν από τη εφαρμογή νέων πληροφοριακών συστημάτων και τεχνολογιών για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ή πριν από την εφαρμογή ουσιαστικών τροποποιήσεων στην υφιστάμενη επεξεργασία.

Δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων

42. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι η ανακοίνωση δεν κάνει συγκεκριμένη αναφορά στο σημαντικό ζήτημα των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, τα οποία συνιστούν βασικό στοιχείο της προστασίας δεδομένων. Είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι, στο σύνολο των διαφορετικών συστημάτων και μέσων που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών, οι πολίτες χαιρούν των ίδιων δικαιωμάτων σε ό,τι αφορά την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων. Είναι γεγονός ότι πολλά από τα συστήματα για τα οποία γίνεται λόγος στην ανακοίνωση θεσπίζουν ειδικούς κανόνες για τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, αλλά υπάρχουν και σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ συστημάτων και μέσων, χωρίς ικανοποιητική αιτιολόγηση.

⁽²²⁾ SEC(2009) 92 της 15.1.2009.

⁽²³⁾ C(2009) 3200 τελικό της 12.5.2009.

43. Επομένως, ο ΕΕΠΔ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει πιο προσεκτικά το ζήτημα της ευθυγράμμισης των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων στην ΕΕ στο άμεσο μέλλον.

Η χρήση βιομετρικών δεδομένων

44. Παρότι η Επιτροπή αναφέρεται στη χρήση βιομετρικών δεδομένων⁽²⁴⁾, δεν κάνει συγκεκριμένη αναφορά στο τρέχον φαινόμενο της αυξημένης χρήσης βιομετρικών δεδομένων στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλης κλίμακας πληροφοριακών συστημάτων και άλλων εργαλείων διαχείρισης των συνόρων. Η ανακοίνωση δεν περιλαμβάνει επίσης καμία συγκεκριμένη ένδειξη σχετικά με το πώς σκοπεύει η Επιτροπή να χειριστεί το εν λόγω ζήτημα στο μέλλον και εάν επεξεργάζεται κάποια ολοκληρωμένη πολιτική στο πλαίσιο της αυξητικής αυτής τάσης. Αυτό είναι λυπηρό δεδομένου ότι το συγκεκριμένο ζήτημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό και ευαίσθητο από τη σκοπιά της προστασίας των δεδομένων.
45. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να αναφέρει ότι έχει επανειλημμένα υπογραμμίσει, στο πλαίσιο διαφόρων φόρουμ και γνωμοδοτήσεων⁽²⁵⁾, τους πιθανούς κινδύνους που σχετίζονται με τις βασικές επιπτώσεις της χρήσης βιομετρικών δεδομένων στα δικαιώματα των ατόμων. Στις περιπτώσεις αυτές, ο ΕΕΠΔ έχει επίσης υποδείξει τη θέσπιση αυστηρών εγγυήσεων για τη χρήση των βιομετρικών δεδομένων από συγκεκριμένα μέσα και συστήματα. Ο ΕΕΠΔ έχει εξάλλου υπογραμμίσει το πρόβλημα που αφορά εγγενείς αδυναμίες κατά τη διαδικασία συλλογής και σύγκρισης βιομετρικών δεδομένων.
46. Για τους προαναφερθέντες λόγους, ο ΕΕΠΔ επωφελείται της ευκαιρίας για να ζητήσει από την Επιτροπή να αναπτύξει μια σαφή και αυστηρή πολιτική σχετικά με τη χρήση των βιομετρικών δεδομένων στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με βάση μια σοβαρή αξιολόγηση και την κατά περίπτωση εκτίμηση της ανάγκης χρήσης των βιομετρικών δεδομένων, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών αρχών της προστασίας δεδομένων, όπως η αναλογικότητα, η αναγκαιότητα και ο περιορισμένος σκοπός.

Διαλειτουργικότητα του συστήματος

47. Σε προγενέστερη περίπτωση⁽²⁶⁾ ο ΕΕΠΔ έδωσε ορισμένους προβληματισμούς σχετικά με την έννοια της διαλειτουργικότητας. Μία από τις συνέπειες της διαλειτουργικότητας των συστημάτων είναι ότι μπορεί να αποτελεί κίνητρο ώστε να προτείνονται νέοι στόχοι για τα μεγάλης κλίμακας πληροφοριακά συστήματα, οι οποίοι υπερβαίνουν τον αρχικό σκοπό τους, ή/και για τη χρήση βιομετρικών δεδομένων ως βασικό εργαλείο

στον συγκεκριμένο τομέα. Οι διάφορες μορφές διαλειτουργικότητας προϋποθέτουν ειδικές εγγυήσεις και όρους. Ο ΕΕΠΔ έχει επίσης τονίσει στο πλαίσιο αυτό ότι η διαλειτουργικότητα των συστημάτων πρέπει να εφαρμόζεται υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της προστασίας δεδομένων, και ιδίως η αρχή του περιορισμένου σκοπού.

48. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι η ανακοίνωση δεν κάνει συγκεκριμένη αναφορά στο ζήτημα της διαλειτουργικότητας των συστημάτων. Ο ΕΕΠΔ καλεί επομένως την Επιτροπή να αναπτύξει πολιτική επί της βασικής αυτής πτυχής της ανταλλαγής των πληροφοριών στην ΕΕ, η οποία θα πρέπει να αποτελεί μέρος της διαδικασίας αξιολόγησης.

Νομοθετικές προτάσεις που πρόκειται να υποβάλει η Επιτροπή

49. Η ανακοίνωση περιέχει ενότητα σχετικά με τις νομοθετικές προτάσεις που πρόκειται να υποβάλει η Επιτροπή στο μέλλον. Μεταξύ άλλων, το έγγραφο αναφέρεται σε πρόταση για πρόγραμμα καταχώρισης των ταξιδιωτών και σε πρόταση για ένα σύστημα εισόδου/εξόδου. Ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να διατυπώσει ορισμένες παρατηρήσεις για τις δύο προαναφερθείσες προτάσεις, επί των οποίων, όπως υποδηλώνει η ανακοίνωση, η Επιτροπή έχει ήδη αποφασίσει.

Πρόγραμμα καταχώρισης ταξιδιωτών

50. Όπως τονίζεται στο σημείο 3 της παρούσας γνωμοδότησης, η ανακοίνωση αποσκοπεί σε μια «πλήρη επισκόπηση των μέτρων (...) σε επίπεδο ΕΕ για τη συλλογή, αποθήκευση και διασυνοριακή ανταλλαγή πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα για λόγους καταστολής ή για τη διαχείριση της μετανάστευσης».
51. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ διερωτάται ποιος θα είναι ο τελικός στόχος του προγράμματος καταχώρισης ταξιδιωτών και πώς η εν λόγω πρόταση, η οποία βρίσκεται υπό εξέταση από την Επιτροπή, θα καλύπτεται από τους σκοπούς της καταστολής και της διαχείρισης της μετανάστευσης. Η ανακοίνωση αναφέρει στη σελίδα 20 ότι «το πρόγραμμα αυτό θα επιτρέψει σε ορισμένες ομάδες προσώπων που ταξιδεύουν συχνά από τρίτες χώρες να εισέρχονται στην ΕΕ από αυτόματες πύλες εισόδου, μετά από κατάλληλη διαδικασία προηγούμενου απλουστευμένου συνοριακού ελέγχου». Επομένως, ο σκοπός των μέσων φαίνεται να είναι η διευκόλυνση της μετακίνησης όσων ταξιδεύουν συχνά. Ως εκ τούτου, τα εν λόγω μέσα δεν έχουν προφανώς καμία (άμεση ή σαφή) σχέση με σκοπούς καταστολής και διαχείρισης της μετανάστευσης.

Σύστημα εισόδου/εξόδου

52. Όσον αφορά το μελλοντικό σύστημα εισόδου/εξόδου, η ανακοίνωση (σελίδα 20) κάνει λόγο για το πρόβλημα των «προσώπων που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής» και αναφέρει ότι η συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων «αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα παράνομων μεταναστών στην ΕΕ». Το επιχείρημα αυτό παρουσιάζεται ως ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή αποφάσισε να προτείνει τη θέσπιση ενός συστήματος εισόδου/εξόδου για τους υπηκόους τρίτων χωρών που εισέρχονται στην ΕΕ για σύντομη διαμονή μέχρι τριών μηνών.
53. Επιπλέον, η ανακοίνωση αναφέρει ότι «στο σύστημα αυτό θα καταγράφεται ο χρόνος και ο τόπος εισόδου και η διάρκεια της επιτρεπόμενης διαμονής και θα ειδοποιούνται αυτόματα οι αρμόδιες αρχές, όταν εντοπίζονται πρόσωπα που υπερβαίνουν

⁽²⁴⁾ Π.χ. στο πλαίσιο του περιορισμένου σκοπού και των πιθανών επικαλύψεων στη λειτουργία (σελίδα 22) και της αποτελεσματικής διαχείρισης της ταυτότητας (σελίδα 23).

⁽²⁵⁾ Βλ. π.χ.: γνωμοδότηση σχετικά με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (υποσημείωση 7), γνωμοδότηση σχετικά με τρεις προτάσεις που αφορούν το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (υποσημείωση 9) ή παρατηρήσεις της 10ης Μαρτίου 2006 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής, της 24ης Νοεμβρίου 2005, σχετικά με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της διαλειτουργικότητας και των συνεργιών μεταξύ των ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων στον τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (υποσημείωση 22).

⁽²⁶⁾ Παρατηρήσεις του ΕΕΠΔ, της 10ης Μαρτίου 2006, σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής, της 24ης Νοεμβρίου 2005, σχετικά με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της διαλειτουργικότητας και των συνεργιών μεταξύ των ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων στον τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων.

την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής. Με βάση τον έλεγχο των βιομετρικών στοιχείων, θα εφαρμόζεται το ίδιο σύστημα βιομετρικής αντιστοίχισης και λειτουργικού εξοπλισμού που χρησιμοποιούν το SIS II και το VIS».

54. Ο ΕΕΠΔ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να προσδιοριστεί η ομάδα-στόχος των προσώπων που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής με παραπομπή σε υφιστάμενο νομικό ορισμό ή να υποστηριχθεί με αξιόπιστα στοιχεία και στατιστικές. Αυτό καθίσταται ακόμα πιο σημαντικό δεδομένου ότι όλοι οι υπολογισμοί σχετικά με τον αριθμό των προσώπων αυτών στην ΕΕ βασίζονται επί του παρόντος μόνο σε εκτιμήσεις. Πρέπει επίσης να διευκρινιστούν τα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν σε σχέση με τα πρόσωπα που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής, εφόσον θα έχουν εντοπιστεί από το σύστημα, δεδομένου ότι η ΕΕ δεν διαθέτει μια σαφή και ολοκληρωμένη πολιτική για όσους υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής στην ευρωπαϊκή επικράτεια.
55. Επιπλέον, η διατύπωση της ανακοίνωσης υποδηλώνει ότι η απόφαση για τη θέσπιση του συστήματος έχει ήδη ληφθεί από την Επιτροπή, ενώ την ίδια στιγμή η ανακοίνωση αναφέρει ότι η Επιτροπή προβαίνει επί του παρόντος σε εκτίμηση των επιπτώσεων. Ο ΕΕΠΔ τονίζει ότι η απόφαση για τη θέσπιση ενός συστήματος τόσο πολύπλοκου και παρεμβατικού για την ιδιωτική ζωή μπορεί να ληφθεί μόνο βάσει μιας ειδικής εκτίμησης επιπτώσεων η οποία να παρέχει συγκεκριμένα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με την αναγκαιότητά του και να αποκλείει τυχόν εναλλακτικές λύσεις με βάση ήδη υπάρχοντα συστήματα.
56. Τέλος, η Επιτροπή φαίνεται να συνδέει το μελλοντικό αυτό σύστημα με το σύστημα βιομετρικής αντιστοίχισης και λειτουργικού εξοπλισμού του SIS II και του VIS. Ωστόσο, αυτό γίνεται χωρίς αναφορά στο γεγονός ότι ούτε το SIS II ούτε το VIS εφαρμόζονται ακόμα στην πράξη και ότι οι ακριβείς ημερομηνίες της έναρξης λειτουργίας τους παραμένουν άγνωστες στην παρούσα φάση. Με άλλα λόγια, το σύστημα εισόδου/εξόδου προβλέπεται να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από βιομετρικά και λειτουργικά συστήματα τα οποία δεν βρίσκονται ακόμη σε λειτουργία, με αποτέλεσμα οι επιδόσεις και οι λειτουργίες τους να μην έχουν υποβληθεί μέχρι τούδε σε επαρκή αξιολόγηση.
- Πρωτοβουλίες που θα μελετήσει η Επιτροπή*
57. Στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών που θα μελετήσει η Επιτροπή — και επί των οποίων, κατά συνέπεια, δεν έχει λάβει τελική απόφαση — η ανακοίνωση αναφέρεται, βάσει των αιτημάτων που έχουν διατυπωθεί στο πλαίσιο του Προγράμματος της Στοκχόλμης, σε 3 πρωτοβουλίες: ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ισοδύναμο του TFTP των ΗΠΑ), ένα ηλεκτρονικό σύστημα ταξιδιωτικής έγκρισης (ESTA) και ένα ευρωπαϊκό ευρετηριακό σύστημα ποινικών μητρώων (EPRIS).
58. Ο ΕΕΠΔ θα παρακολουθήσει επισταμένα όλες τις εξελίξεις που αφορούν τις εν λόγω πρωτοβουλίες και θα διατυπώσει παρατηρήσεις και υποδείξεις κατά περίπτωση.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

59. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει πλήρως την ανακοίνωση, μέσω της οποίας γίνεται μια πλήρης επισκόπηση των ευρωπαϊκών συστημάτων ανταλλαγής πληροφοριών που είτε εφαρμόζονται ήδη είτε προγραμματίζονται για το μέλλον. Ο ΕΕΠΔ έχει εκφραστεί, μέσω πολυάριθμων γνωμοδοτήσεων και παρατηρήσεων, υπέρ της ανάγκης να αξιολογηθούν όλα τα υφιστάμενα μέσα ανταλλαγής πληροφοριών προτού να προταθούν νέα.
60. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή του για το ότι η ανακοίνωση κάνει λόγο για τις υπό εξέλιξη εργασίες επί του ολοκληρωμένου πλαισίου προστασίας δεδομένων βάσει του άρθρου 16 της ΣΛΕΕ, οι οποίες πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο των εργασιών για την επισκόπηση της διαχείρισης πληροφοριών της ΕΕ.
61. Ο ΕΕΠΔ θεωρεί την εν λόγω ανακοίνωση ένα πρώτο βήμα της διαδικασίας αξιολόγησης. Το βήμα αυτό πρέπει να συμπληρωθεί από μια πραγματική εκτίμηση, η οποία θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα μια πλήρη, ολοκληρωμένη και σωστά διαρθρωμένη πολιτική της ΕΕ για την ανταλλαγή και διαχείριση των πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΕΠΔ βλέπει με ικανοποίηση τη σύνδεση που γίνεται με άλλα εγχειρήματα της Επιτροπής ως απόρροια του Προγράμματος της Στοκχόλμης, και ιδίως με το εγχείρημα «χαρτογράφησης των πληροφοριών» που υλοποιείται από την Επιτροπή σε στενή συνεργασία με την ομάδα για το έργο της χαρτογράφησης των πληροφοριών.
62. Ο ΕΕΠΔ προτείνει η μελλοντική δραστηριότητα σχετικά με τη διαχείριση των πληροφοριών να περιλαμβάνει και την υποβολή στοιχείων σχετικά με τυχόν αποτυχίες και αδυναμίες, όπως π.χ. ο αριθμός των ανθρώπων που αδικώς συνελήφθησαν ή ταλαιπωρήθηκαν με οποιονδήποτε τρόπο κατόπιν λανθασμένης αναζήτησης στο σύστημα.
63. Η αρχή του περιορισμένου σκοπού πρέπει να αποτελεί βασικό στοιχείο για όλα τα μέσα που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών στην ΕΕ, και τα νέα μέσα πρέπει να προτείνονται μόνο εφόσον η αρχή του περιορισμένου σκοπού έχει εξεταστεί και τηρηθεί δεόντως κατά την εκπόνησή τους. Αυτό θα πρέπει επίσης να ισχύει και κατά την εφαρμογή των εν λόγω μέσων.
64. Ο ΕΕΠΔ ενθαρρύνει επίσης την Επιτροπή να διασφαλίζει, αναπτύσσοντας συγκεκριμένα μέτρα και μηχανισμούς, ότι τηρούνται και εφαρμόζονται στην πράξη οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας για όλες τις νέες προτάσεις που έχουν επιπτώσεις στα δικαιώματα των ατόμων. Είναι επίσης αναγκαίο να αξιολογηθούν ως προς αυτό και τα ήδη υφιστάμενα συστήματα.
65. Ο ΕΕΠΔ είναι επίσης πεπεισμένος ότι η εν λόγω ανακοίνωση αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία ώστε να ξεκινήσει μια σχετική συζήτηση και να διευκρινιστεί καλύτερα το τι θα πρέπει να σημαίνει πραγματικά μια «εκτίμηση επιπτώσεων για την ιδιωτική ζωή και την προστασία δεδομένων».

66. Καλεί επίσης την Επιτροπή να αναπτύξει μια πιο συνεκτική και συνεπή πολιτική σχετικά με τις προϋποθέσεις για τη χρήση βιομετρικών δεδομένων, μια πολιτική για τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων και μια καλύτερη σύμπλευση σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων.

67. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή του για την αναφορά στην έννοια της «προστασίας της ιδιωτικής ζωής ήδη από τον σχεδιασμό», η οποία αναπτύσσεται επί του παρόντος τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα εν γένει, και η οποία πρέπει επομένως να διαδραματίσει επίσης σημαντικό ρόλο στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας.

68. Τέλος, ο ΕΕΠΔ υπογραμμίζει τις παρατηρήσεις και τους προβληματισμούς του σχετικά με την ενότητα «Νομοθετικές προτάσεις που πρόκειται να υποβάλει η Επιτροπή», και συγκεκριμένα σχετικά με το σύστημα εισόδου/εξόδου και το πρόγραμμα καταχώρισης ταξιδιωτών.

Βρυξέλλες, 30 Σεπτεμβρίου 2010.

Peter HUSTINX

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων